

РОЗВИТОК СИСТЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РИЗИК-МЕНЕДЖМЕНТУ В ДІЯЛЬНОСТІ ПІДРОЗДІЛУ ФІНАНСОВОЇ РОЗВІДКИ

Внукова Н. М., Ачкасова С. А., Горяник О. В.

Вступ. Удосконалення діяльності уповноважених органів державної влади у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення, форм та методів ризик-орієнтованого підходу у сфері фінансового моніторингу є пріоритетними заходами, визначеними Стратегією розвитку системи запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення на період до 2020 року [16]. Саме тому, особливої актуальності набуває питання розвитку системи ризик-менеджменту у діяльності Державної служби фінансового моніторингу України (далі – Держфінмоніторинг України), що є органом [15], уповноваженим Україною на виконання функцій підрозділу фінансової розвідки (далі – ПФР)¹.

Аналіз останніх публікацій із означеної проблеми. Реалізації ризик-орієнтованого підходу досліджували такі вчені, як Ж. Андрійченко [1, 18], О. Колодізєв [3], Д. Гонтар [4, 17] та ін. Зокрема, Ж. О. Андрійченко [1, 18] представлено місце фінансового моніторингу в системі управління ризиками ринків фінансових послуг. О. М. Колодізєв та І. М. Чмутова [3] визначили зміни стандартів Групи з розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням грошей [16] (далі – FATF), проаналізували застосування країнами ризик-орієнтованого підходу у забезпеченні протидії відмиванню коштів, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового

---

¹ Дослідження виконано в межах фундаментальної науково-дослідницької роботи "Ризик-орієнтований підхід у забезпеченні протидії відмиванню коштів, фінансуванню тероризму та розповсюдження зброї масового знищення" № 54/2018-2020 (державний реєстраційний номер 0118U000058)

знищення (далі – ВК/ФТРЗ), систематизували положення управління ризиками ВК/ФТРЗ у зарубіжній практиці. Д. Д. Гонтар [4, 18] та Н. М. Внукова обґрунтували базові аспекти концепції формування ризик-орієнтованої системи забезпечення протидії ВК/ФТРЗ. Однак, недостатньо розробленими залишаються питання розвитку системи забезпечення діяльності ПФР на основі ризик-менеджменту.

Метою статті є теоретичне та аналітичне обґрунтування розвитку системи забезпечення ризик-менеджменту в діяльності ПФР.

Відповідно до Закону України «Про ратифікацію Конвенції Ради Європи про відмивання, пошук, арешт та конфіскацію доходів, одержаних злочинним шляхом, та про фінансування тероризму» [15] Держфінмоніторинг України є органом, уповноваженим Україною на виконання функцій ПФР. Згідно із 29-ю Рекомендацією міжнародних стандартів FATF [10, 17] країни повинні створити ПФР, який є національним центром для отримання та аналізу: повідомлень про підозрілі фінансові операції, іншої інформації, яка має відношення до відмивання коштів, пов'язаних предикатних злочинів, та для розповсюдження результатів цього аналізу.

Держфінмоніторинг України здійснює аналіз фінансових операцій, який заснований на ризик-орієнтованому підході, з урахуванням міжнародного досвіду протидії ВК/ФТРЗ [8].

Так, у опитувальнику, відповідно до національної оцінки ризиків у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, та фінансуванню тероризму [15], зокрема для банківського сектору, небанківського фінансового сектору, сектору професійних учасників фондового ринку, сектору представників нефінансових професій, є питання щодо: надання інформації про ризики ВК/ФТРЗ, на які ваша установа в процесі своєї діяльності наражається найбільше; чи використовується комп'ютерні програми (технології) для аналізу фінансових операцій з метою виявлення можливих ризиків у сфері протидії ВК/ФТРЗ, чи використовуються бази даних для виявлення ризикових клієнтів/операцій у сфері протидії ВК/ФТРЗ.

Слід зазначити, що тлумачиться поняття управління ризиком, визначаються його риси, властивості, елементи, функції та етапи. Найбільш поширеним є визначення ризик-менеджменту системою управління ризиком [1]. Також, ризик-менеджмент визначається процесом впливу суб'єкта управління на об'єкт з метою мінімізації негативних наслідків дії певних чинників [2].

Основною передумовою щодо функціонування системи ризик-менеджменту є те, що ризики повинні бути зрозумілими та відповідати стратегічним завданням. Ризик-менеджмент можна розглядати з різних позицій: як галузь наукових знань, як економічне явище, як систему управління та як управлінський процес (рис. 1).

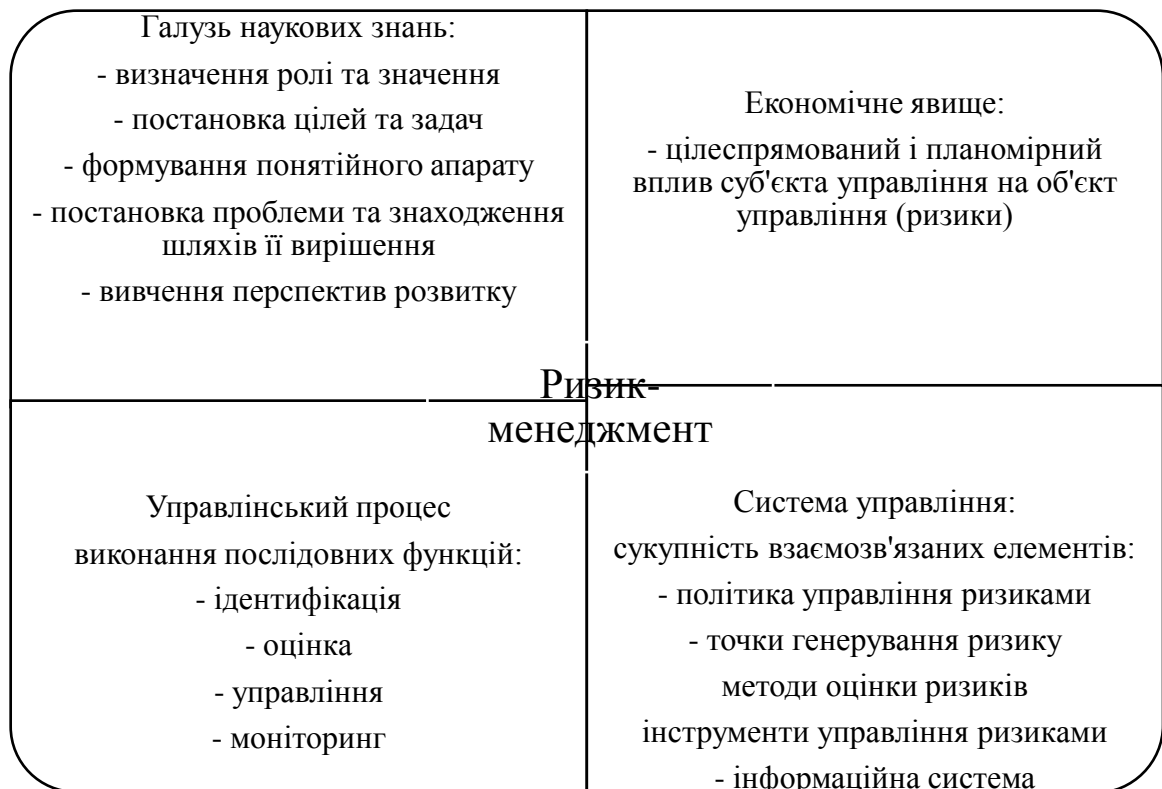

Рис. 1. Галузі діяльності ризик-менеджменту

Джерело: складено за [2].

Як видно з рис. 1, галузі діяльності ризик-менеджменту є диверсифікованими та чітко сформованими для подальшої дії. Важливої уваги потребує саме управлінський процес, що безпосередньо має вплив на систему забезпечення ризик-менеджменту в діяльності ПФР.

Основними цілями ризик-менеджменту можуть бути [5]: своєчасне виявлення можливих чинників оточення, які матимуть вплив на результати діяльності; оцінка рівня ймовірності настання та ступеня впливу цих чинників; запобігання зовнішніх та внутрішніх небезпек та загроз; забезпечення та гарантія захищеності; створення сприятливого середовища функціонування, ліквідація наслідків завданих збитків тощо.

Питання діяльності Держфінмоніторингу України на засадах ризик-менеджменту набувають актуальності, оскільки він є ПФР так званого «адміністративного типу» та є центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері протидії ВК/ФТРЗ. Так, до основних завдань і функцій ПФР належить [12]: збирання, оброблення та проведення аналізу (операційного і стратегічного) інформації про фінансові операції, що підлягають фінансовому моніторингу, інші фінансові операції або інформації, що може бути пов'язана з підозрою в легалізації (відмиванні) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванні тероризму чи фінансуванні розповсюдження зброї масового знищення. Наприклад, основними завданнями Департаменту фінансових розслідувань Держфінмоніторингу України [11] є: участь у реалізації державної політики у сфері запобігання та протидії ВК/ФТРЗ; збір, обробка та аналіз інформації про фінансові операції, що підлягають фінансовому моніторингу або інформації, що може бути пов'язана з підозрою у відмиванні доходів; аналіз ризиків відмивання доходів; дослідження фінансових схем відмивання доходів.

Важливим елементом функціонування системи ризик-менеджменту є його складові [9]: кадрові; інформаційне та фінансове забезпечення. Саме тому, на думку авторів, використання регуляторних інструментів впливу, зокрема формування ефективної інституційної структури ризик-орієнтованої системи забезпечення протидії ВК/ФТРЗ шляхом удосконалення кадрового, фінансового, інформаційного, методичного забезпечення протидії ВК/ФТРЗ є основою розвитку системи ризик-менеджменту. Важливе значення щодо

забезпечення ризик-менеджменту в діяльності ПФР в Україні надається саме показникам фінансового забезпечення.

Згідно із Законом України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» [13], суб'єкти первинного фінансового моніторингу (далі – СПФМ) подають до Держфінмоніторингу України інформацію про фінансові операції, які підлягають обов'язковому фінансовому моніторингу або щодо яких є підозри у причетності до відмивання коштів або фінансування тероризму.

Всього, від початку експлуатації інформаційно-аналітичної системи, Держфінмоніторингом України отримано та оброблено 27,4 млн. повідомлень про фінансові операції, що підлягають фінансовому моніторингу, з яких понад 7 млн. повідомлень отримано протягом 2018 року (рис. 2).

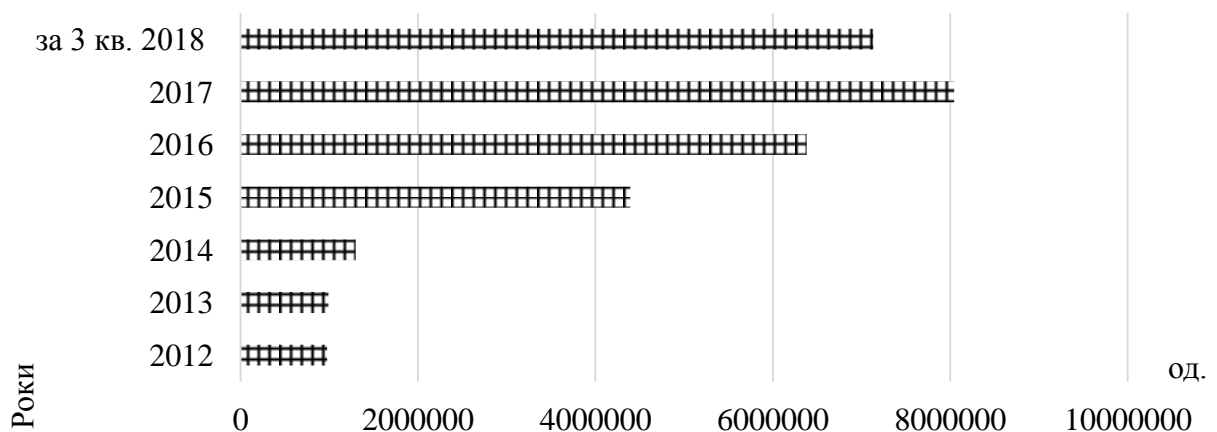

Рис. 2. Динаміка інформування про фінансові операції

Джерело: складено за [8].

Як видно з рис. 2, існує суттєве зростання значення інформування про фінансові операції, що спостерігається з 2015 року. Слід відзначити, що за 3 квартали 2018 року Держфінмоніторингом України взято на облік на 16,8 % менше повідомлень про фінансові операції, ніж у 2017 році, але на 15,23 % більше, ніж в 2016 році.

Динаміка кількості повідомлень про підозрілі фінансові операції, взятих Держфінмоніторингом України на облік наведена на рис. 3.

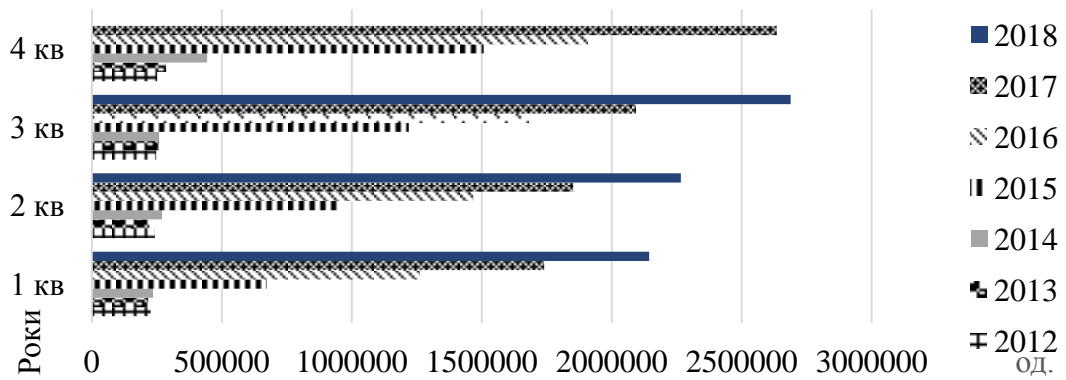

Рис. 3. Динаміка кількості повідомлень про підозрілі фінансові операції, взятих Держфінмоніторингом України на облік

Джерело: складено за [8].

Як видно з рис. 3, динаміка кількості повідомлень про підозрілі фінансові операції, взятих Держфінмоніторингом України на облік за 3 квартали 2018 року, має тенденцію до збільшення, що має переважно негативний характер.

Динаміка інформування про підозрілі фінансові операції банківськими та небанківськими установами наведена на рис. 4.

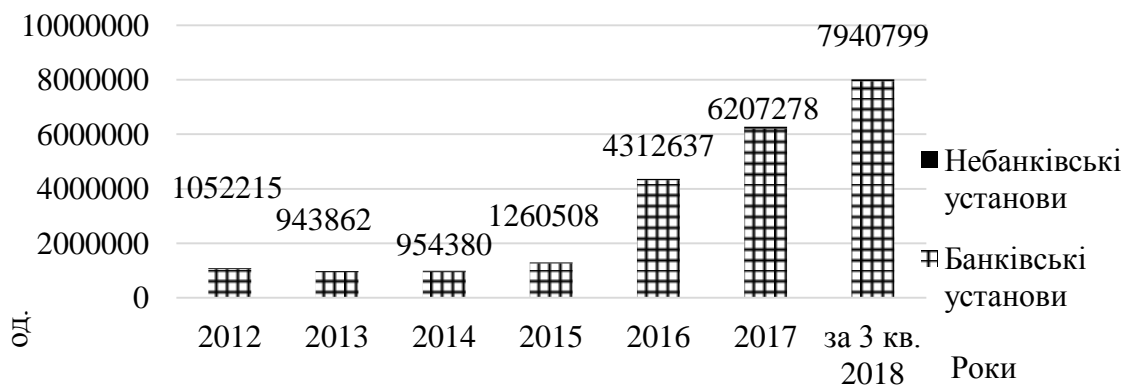

Рис. 4. Динаміка інформування про підозрілі фінансові операції банківськими та небанківськими установами

Джерело: складено за [8].

Як видно з рис. 4, за 3 квартали 2018 року кількість повідомлень про підозрілі фінансові операції, що були отримані та взяті на облік Держфінмоніторингом України від небанківських установ в електронному вигляді, збільшилась порівняно з 2017 роком на 1 733 521 од. Протягом 2017

року від банківських установ отримано 98,01 % від загальної кількості повідомлень про підозрілі фінансові операції.

Динаміка питомої ваги повідомлень, які взято на облік Держфінмоніторингом України, за видами суб'єктів небанківського сектору представлено на рис. 5.

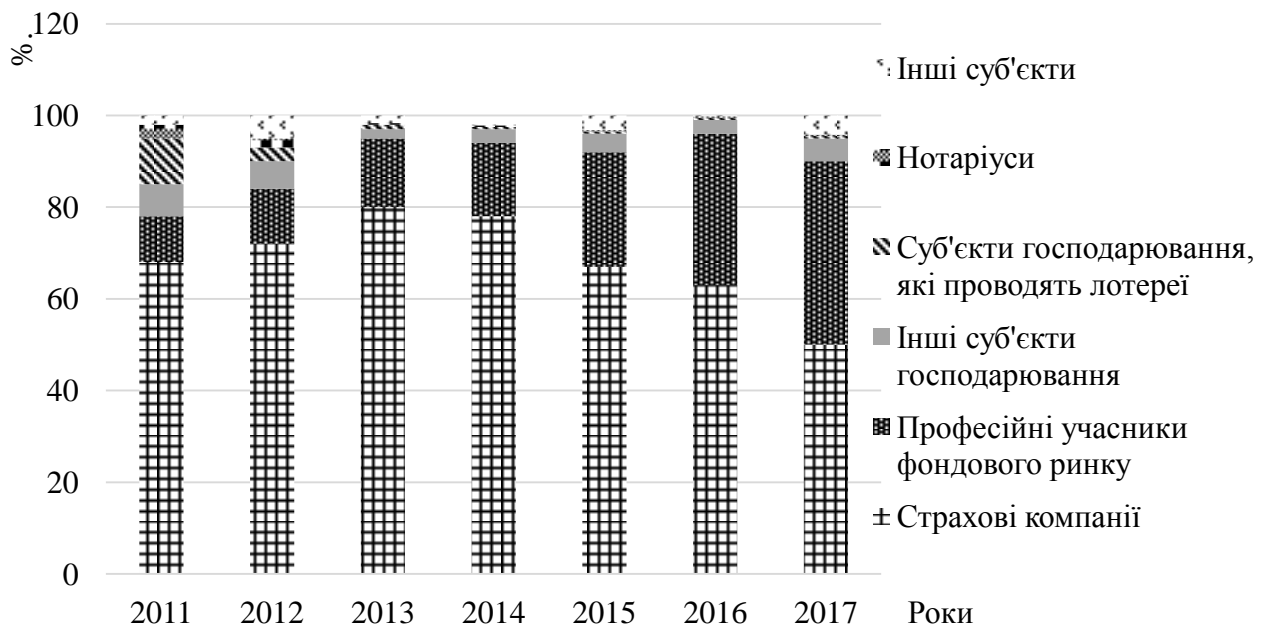

Рис. 5. Динаміка питомої ваги повідомлень, які взято на облік

Держфінмоніторингом України, за видами суб'єктів небанківського сектору

Джерело: складено за [8].

Як свідчать дані рис. 5, питома вага повідомлень, взятих на облік Держфінмоніторингом України від професійних учасників фондового ринку, у загальній кількості підзвітних СПФМ небанківського сектору, починаючи з 2015 року має тенденцію до зростання з одночасним зменшенням питомої ваги фінансових операцій, поданих страховими установами. Така тенденція пов'язана, насамперед, із збільшенням кількості фінансових операцій з ознаками обов'язкового фінансового моніторингу, взятих на облік Держфінмоніторингом України від професійних учасників фондового ринку та зменшенням кількості страхових установ в Україні.

Розподіл прийнятих на облік повідомлень в розрізі ознак фінансового моніторингу має такий вигляд станом на 2017 рік [8]: за ознаками

обов'язкового моніторингу – 95,24 % (7 631 690); за ознаками внутрішнього моніторингу – 3,72 % (298 394); за ознаками обов'язкового та внутрішнього моніторингу – 0,91 % (73 300); фінансові операції, що надійшли на запит щодо відстеження (моніторингу) фінансових операцій – 0,13 % (10 116). Це свідчить про те, що пріоритетними є повідомлення щодо обов'язкового фінансового моніторингу.

Динаміку питомої ваги фінансових операцій у загальній кількості взятих Держфінмоніторингом України на облік, у розрізі ознак фінансового моніторингу, наведено на рис. 6.

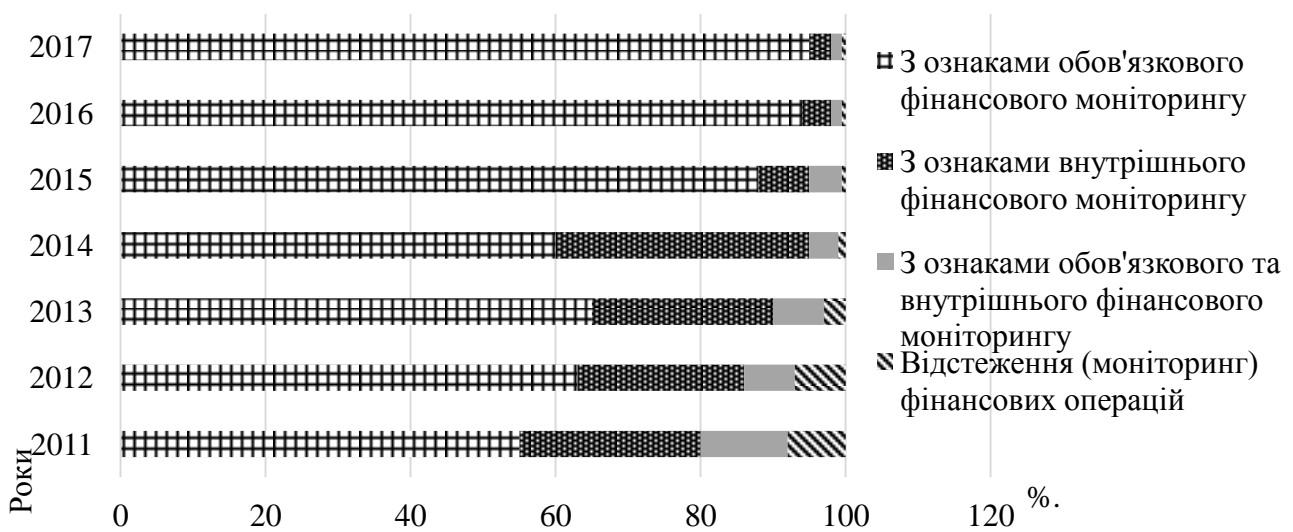

Рис. 6. Динаміка питомої ваги фінансових операцій у загальній кількості взятих Держфінмоніторингом України на облік, у розрізі ознак фінансового моніторингу

Джерело: складено за [8].

Виходячи з рис. 6 видно, що починаючи з 2015 року, спостерігається збільшення питомої ваги взятих на облік Держфінмоніторингом України фінансових операцій з ознаками обов'язкового фінансового моніторингу, з одночасним зменшенням питомої ваги фінансових операцій з ознаками внутрішнього фінансового моніторингу у загальній кількості поданих СПФМ повідомлень.

Збільшення питомої ваги фінансових операцій з ознаками обов'язкового фінансового моніторингу у загальній кількості поданих СПФМ повідомлень

пояснюється зростанням цін, а також девальвацією національної грошової одиниці (гривні) щодо долара США, при закріпленій граничній сумі подання СПФМ інформації про фінансові операції з ознаками обов'язкового фінансового моніторингу на рівні 150 тис. грн.

Разом з тим, відповідно до пункту 1 частини другої статті 6 Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочин шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» [13], СПФМ зобов'язані стати на облік у Держфінмоніторингу України. Станом на 01.01.2017 рік на обліку у Держфінмоніторингу України перебувають 23 831 (у тому числі 12 637 відокремлених підрозділів) СПФМ. Питому вагу СПФМ, які перебувають на обліку у Держфінмоніторингу України, у розрізі їх видів, наведено на рис. 7.

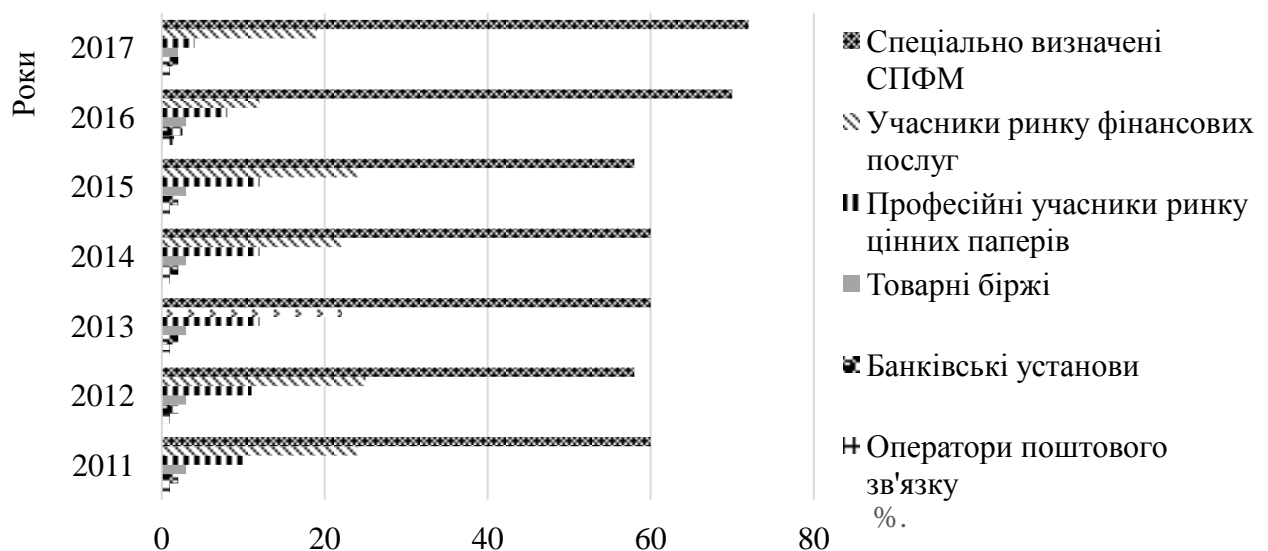

Рис. 7. Динаміка питомої ваги СПФМ, які перебувають на обліку у Держфінмоніторингу України, у розрізі їх видів

Джерело: складено за [8].

Як видно з рис. 7, Держфінмоніторинг України, згідно з наданими повноваженнями, на постійній основі здійснює збирання, оброблення та аналіз інформації про фінансові операції, що підлягають фінансовому моніторингу, інші фінансові операції або інформації, яка може бути пов'язана з підозрою у

легалізації (відмиванні) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванні тероризму та фінансуванні розповсюдження зброї масового знищення.

Держфінмоніторингом України здійснюється комплексний аналіз отриманої інформації та виявлення сумнівних фінансових операцій в державному і підприємницькому секторах економіки із залученням фінансових та нефінансових посередників, здійснює аналіз фінансових операцій, що заснований на ризик-орієнтованому підході з урахуванням міжнародного досвіду протидії ВК/ФТРЗ. За результатами такого аналізу формуються досьє для проведення фінансових розслідувань. Їх динаміка представлена на рис. 8.

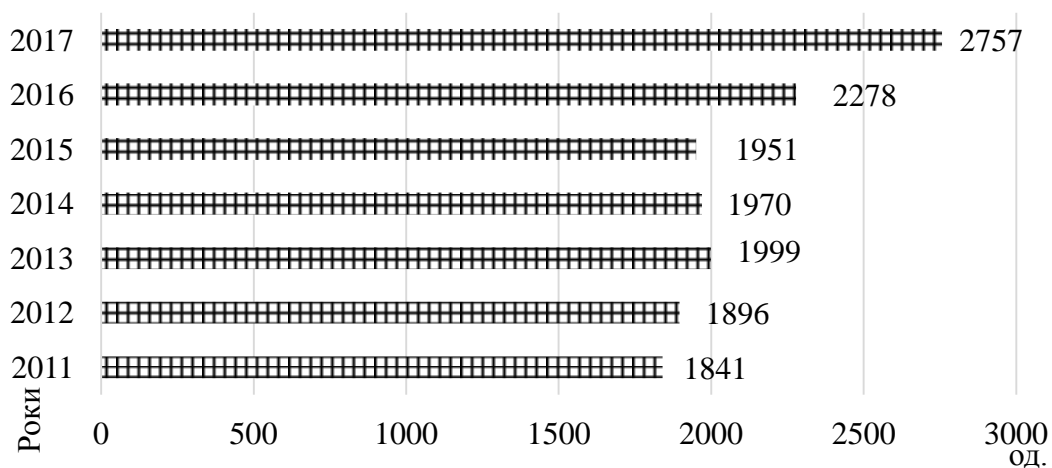

Рис. 8. Динаміка формування досьє для проведення фінансових розслідувань

Джерело: складено за [8].

Як видно з рис. 8, що за результатами опрацювання досьє, станом на 2017 рік, кількість сформованих досьє становила 2757 од., що на 479 од. більше ніж у 2016 році. Кожне досьє аналізується на предмет виявлення підстав вважати, що фінансова операція може бути пов'язана з легалізацією (відмиванням) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванням тероризму та фінансуванням розповсюдження зброї масового знищення чи пов'язана із вчиненням іншого суспільно-небезпечного діяння, визначеного Кримінальним кодексом України.

2017 року порівняно з 2016 роком, кількість повідомлень про фінансові операції, що стали базою для формування досьє, зростає на 37,9 % або на 109 288 повідомлень [8]. Аналіз отриманих повідомлень здійснюється із врахуванням додаткової інформації, що одержується на запити Держфінмоніторингу України.

Законом України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» [13] передбачено інструмент отримання додаткової інформації – відстеження (моніторинг) фінансових операцій. Інформація щодо відстеження (моніторингу) фінансових операцій подається до Держфінмоніторингу України у вигляді повідомлень про фінансові операції. Протягом 2017 року Держфінмоніторингом України сформовано 11 запитів на відстеження (моніторинг) фінансових операцій до СПФМ.

Відповідно до ст. 18 Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» [13], Держфінмоніторингом України спільно з СПФМ, а також органами державної влади, в тому числі правоохоронними органами, проведено типологічні дослідження на тему «Ризики тероризму та сепаратизму» та «Ризики використання готівки» [7].

У типологічних дослідженнях наведено основні методи та схеми, за якими злочинні угруповання здійснюють фінансування тероризму (сепаратизму) та переводять безготівкові кошти у готівку.

На виконання Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення», [13] та відповідно до Порядку надання та розгляду узагальнених матеріалів [14], експертна комісія Держфінмоніторингу України з розгляду узагальнених матеріалів і додаткових узагальнених матеріалів, підготовлених для подання

правоохоронним та розвідувальним органам, за наявності достатніх підстав приймає рішення щодо направлення таких матеріалів до правоохоронних органів.

До участі в засіданнях експертної комісії Держфінмоніторингом України як експерти залучаються спеціалісти підрозділів правоохоронних органів. Держфінмоніторингом України протягом 2016 року підготовлено 712 матеріалів (з них 382 узагальнені матеріали та 330 додаткових узагальнених матеріалів) (рис. 9, що побудовано на основі джерела [8]), що направлено до: Генеральної Прокуратури України (далі – ГПУ) – 87 узагальнених матеріалів та 146 додаткових узагальнених матеріалів; Державної фіскальної служби (далі – ДФС) – 125 узагальнених матеріалів та 47 додаткових узагальнених матеріалів; Нотаріальної палати України (далі – НПУ) – 54 узагальнені матеріали та 20 додаткових узагальнених матеріалів; Служби безпеки України (далі – СБУ) – 80 узагальнених матеріалів та 52 додаткових узагальнених матеріалів; Національного антикорупційного бюро (далі – НАБУ) – 36 узагальнених матеріалів та 65 додаткових узагальнених матеріалів. У вказаних матеріалах сума фінансових операцій, що можуть бути пов’язані: з легалізацією доходів, одержаних злочинним шляхом, становить 45,1 млрд. грн.; з учиненням іншого злочину, визначеного Кримінальним кодексом України, становить 14,3 млрд. грн.

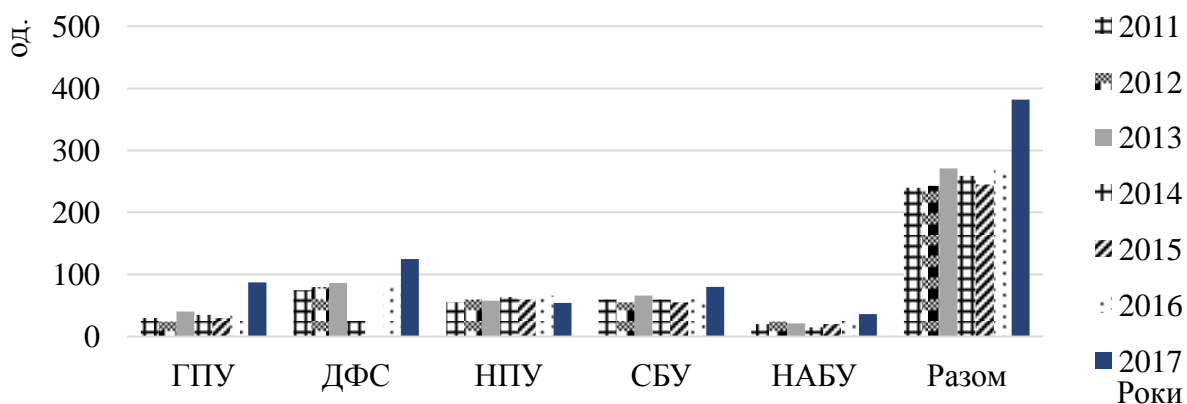

Рис. 9. Передано узагальнених матеріалів до правоохоронних органів

Джерело: складено за [8].

Як видно з рис. 9, правоохоронними органами в ході досудових розслідувань використано 331 узагальнений матеріал Держфінмоніторингу України (з урахуванням наданих у минулі роки) у 306 кримінальних провадженнях, зокрема: за результатами перевірки 66 узагальнених матеріалів розпочато 66 кримінальних проваджень; використано 265 узагальнених матеріалів у 240 кримінальних провадженнях. Результати кількості розпочатих кримінальних проваджень за узагальненими матеріалами наведено на рис. 10.

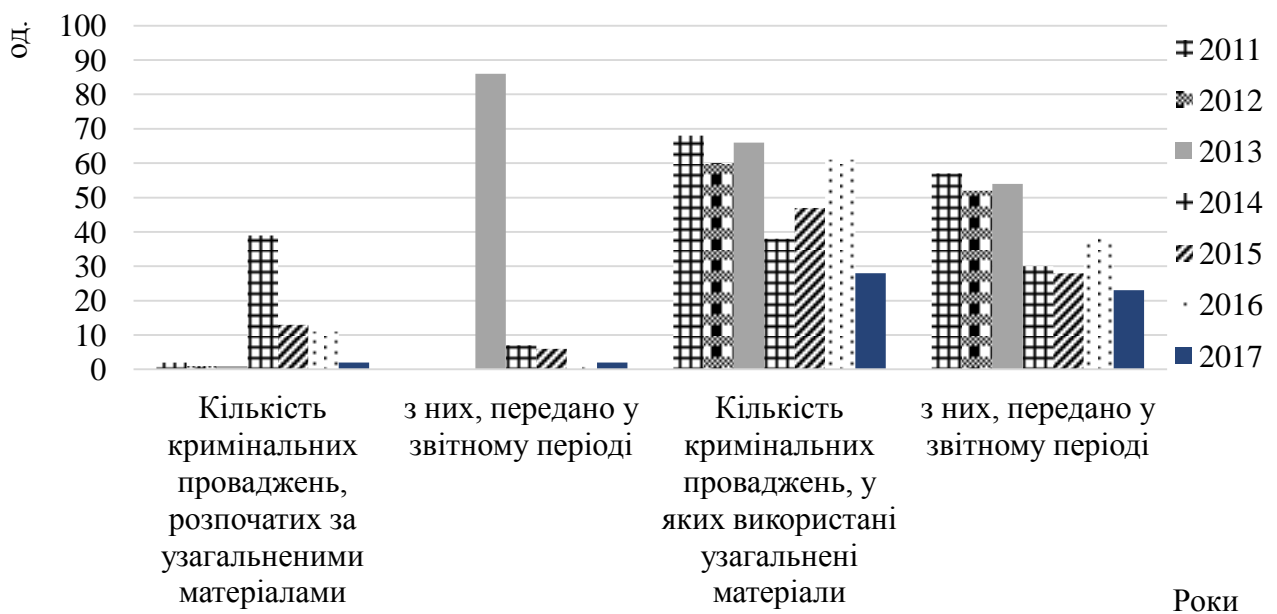

Рис. 10. Розпочато кримінальних проваджень за узагальненими матеріалами

Джерело: складено за [8].

З рис. 10 видно, що підрозділами правоохоронних органів закінчено 63 кримінальні провадження у зв'язку із зверненням до суду з обвинувальним актом, розпочатих за 70 узагальненими матеріалами. Судами розглянуто 115 кримінальних справ, розпочатих за результатами розгляду 120 узагальнених матеріалів, із постановленням обвинувального вироку або винесенням ухвали за нереабілітуючими обставинами. Відповідно до звіту про діяльність Держфінмоніторингу України [8], зокрема інформації правоохоронних органів, у кримінальних провадженнях, розпочатих правоохоронними органами за результатами розгляду узагальнених матеріалів, загальна вартість арештованого та вилученого майна (коштів) становить 3 342,2 млн. грн.

Для уніфікування процедури порівнянь показників за роками запропоновано використати відносні показники за результатами забезпечення ризик-менеджменту в діяльності ПФР.

Запропоновано основні відносні показники фінансового забезпечення ризик-менеджменту у діяльності Держфінмоніторингу України: співвідношення кількості інформувань про підозрілі фінансові операції до загальної кількості СПФМ; співвідношення кількості інформувань про підозрілі фінансові операції банківських установ до загальної кількості СПФМ банківського сектору, співвідношення кількості інформувань про підозрілі фінансові операції небанківських установ до загальної кількості СПФМ небанківського сектору та співвідношення кількості сформованих досьє для проведення фінансових розслідувань до кількості узагальнених матеріалів.

Для дослідження значимості показників фінансового забезпечення ризик-менеджменту у діяльності Держфінмоніторингу України побудовано лінійну економетричну модель і визначено основні характеристики (параметри моделі, середньоквадратичне відхилення параметрів моделі, дисперсію й середньоквадратичне відхилення помилок моделі, коефіцієнти кореляції й детермінації). Перевірено статистичну значимість параметрів моделі за критерієм Ст'юдента, та адекватність моделі за критерієм Фішера. Побудовано графік лінійної функції з довірчими інтервалами.

Найважливіші характеристики моделі й ступінь її адекватності представлено на рис. 11.

Regression Summary for Dependent Variable: 2011 (Spreadsheet1)						
R= ,99986804 R ² = ,99973609 Adjusted R ² = ,99960414						
F(1,2)=7576,4 p<,00013 Std.Error of estimate: 12197,						
N=4	b*	Std.Err. of b*	b	Std.Err. of b	t(2)	p-value
Intercept			10995,29	8678,163	1,26701	0,332720
Всього	0,999868	0,011487	0,05	0,001	87,04279	0,000132

Рис. 11. Характеристики та ступінь адекватності економетричної моделі для визначення значущості показників фінансового забезпечення ризик-менеджменту у діяльності Держфінмоніторингу України

На основі рис. 11 проаналізовано отримані результати моделі: $R = 0.95$ – коефіцієнт множинної кореляції (у випадку простої лінійної регресії дорівнює модулю коефіцієнта кореляції). Коефіцієнт кореляції є мірою тісноти зв'язку всіх пояснювальних змінних. Оскільки коефіцієнт кореляції є також вибірковою характеристикою, яка може відхилитися від свого «істинного» значення, значущість цього коефіцієнту також перевіряється за t – критерієм. Оскільки $|t_r| > t_p$ ($8,63 > 2,2281$), то можна зробити висновок, про значущість коефіцієнта кореляції між залежними пояснювальними змінними, а саме: співвідношення кількості інформувань про підозрілі фінансові операції до загальної кількості СПФМ; співвідношення кількості інформувань про підозрілі фінансові операції банківських установ до загальної кількості СПФМ банківського сектору, співвідношення кількості інформувань про підозрілі фінансові операції небанківських установ до загальної кількості СПФМ небанківського сектору та співвідношення кількості сформованих досє для ля проведення фінансових розслідувань до кількості узагальнених матеріалів.

$R^2 = 0.8821$ - коефіцієнт детермінації моделі показує, що 88 % ($R^2 = 100\%$) загальної зміни пояснюється значенням даних про фінансові операції банківськими та небанківськими установами у розвитку системи фінансового забезпечення ризик-менеджменту ПФР, у той час як на інші фактори доводиться 12 %. Оскільки $R^2 = 0,882$, то зроблено висновок, що зв'язок щільний. (*Adjusted* $R^2 = 0.9921$ – скоригований коефіцієнт детермінації на число спостережень і число параметрів).

Перевірено статистичну значущість моделі в цілому за критерієм Фішера. $F(1,10) = 74.49$ - критерій адекватності Фішера.

Розраховане значення статистики Фішера порівняно з табличним для числа ступенів свободи $k_1 = 1$, $k_2 = 12 - 2 = 10$, рівня значущості $\alpha = 0,01$ ($F_{0,01}(1;10) = 4,96$). Оскільки $74,746 > 4,96$, то приймається гіпотеза, що побудована модель є статистично значущою, тобто зв'язок між залежними та пояснювальною змінною істотний.

Оскільки побудована лінійна проста економетрична модель є адекватною і статистично значущою як за окремими параметрами, так і в цілому, то отримане рівняння залежності може бути використане для прогнозу. $Std.Error\ of\ estimate = 0.0013$ - середнє квадратичне відхилення помилок моделі; $B(a_1, a_2) = (-0,21; 1,28)$ – параметри моделі, отже модель має вигляд

$$Y = -0.2194 + 1.2796 * x;$$

$Std.Error\ of\ B = (0.10; 0.11)$ - середнє квадратичне відхилення параметрів моделі;

$t(13) = (-2.14; 11.4)$ – значимість параметрів за критерієм Ст'юдента.

Знайдено за таблицею розподілу Ст'юдента значення tp для числа ступенів свободи $k = 12 - 2 = 10$, рівня значимості $\alpha = 0,05$ ($tp = 2,2281$). Порівнюючи значення $|t_{a_1}|$ й tp , зроблено висновок, що отримане значення для коефіцієнта a_1 статистично значуще ($|8,612| > 2,2281$), у такий спосіб приймається гіпотеза H_1 , що $a_1 \neq 0$.

Отже, виходячи з аналізу, найбільше значення у розвитку системи забезпечення ризик-менеджменту ПФР займає показник співвідношення кількості інформувань про підозрілі фінансові операції банківських установ до загальної кількості СПФМ банківського сектору та співвідношення кількості інформувань про підозрілі фінансові операції небанківських установ до загальної кількості СПФМ небанківського сектору.

Висновки. Держфінмоніторинг України приділяє велику увагу ризику ВК/ФТРЗ, запроваджує автоматизовану систему для пріоритизації аналізу повідомлень про підозрілі фінансові операції. Отже, в Україні є механізми національної координації та політики у сфері запобігання та протидії ВК. Ці механізми також застосовуються до протидії ВК/ФТРЗ. На оперативному рівні ПФР координує розробку та реалізацію цих політик та діяльності щодо них: був координатором проведення Національної оцінки ризиків та підготовки Звіту щодо Національної оцінки ризиків.

Співпраця на оперативному рівні та обмін інформацією між органами влади в цілому є позитивною, особливо там, де задіяний ПФР. Національна

політика та діяльність в контексті виконання законодавства у відповідній сфері координуються Держфінмоніторингом України. ПФР формує високоякісну фінансову розвідувальну інформацію та стратегічний аналіз на основі широкого кола джерел, включаючи дуже велику кількість повідомлень, поданих СПФМ.

Інформація ПФР також має вирішальне значення для вилучення злочинних активів через застосування його повноважень щодо призупинення підозрілих фінансових операцій.

Визначено, що найбільшого значення у розвитку системи забезпечення ризик-менеджменту Держфінмоніторингу України займають показники співвідношення кількості інформувань про підозрілі фінансові операції банківських установ до загальної кількості СПФМ банківського сектору та співвідношення кількості інформувань про підозрілі фінансові операції небанківських установ до загальної кількості СПФМ небанківського сектору.

Список використаних джерел:

1. Андрійченко Ж. О. Фінансовий моніторинг у системі управління ризиками ринків фінансових послуг / Ж. О. Андрійченко // Розвиток системи управління ризиками ринків фінансових послуг : [монографія] / наук. ред. та кер. кол. авт. Н. М. Внукова. – Х. : Ексклюзив, 2014. – С. 140–150.

2. Бортнікова Є. В. Історія походження та сутність поняття «ризик», «ризик-менеджмент», та «операційні ризики» [Електронний ресурс] / Є. В. Бортнікова // Ефективна економіка. – 2012. – № 8. – С. 88. – Режим доступу до ресурсу : economy.nauka.com.ua.

3. Внукова Н. М. Аналіз міжнародного досвіду застосування ризик-орієнтованого підходу у сфері протидії відмиванню коштів, фінансуванню тероризму та фінансування розповсюдження зброї масового знищення / Н. М. Внукова, О. М. Колодізєв, І. М. Чмутова // Глобальні та національні проблеми економіки : Збірник наукових праць / Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського. – Миколаїв, 2017. – С. 610-617.

4. Внукова Н. М., Гонтарь Д.Д. Базові аспекти концепції формування ризик-орієнтованої системи забезпечення протидії відмиванню коштів, фінансуванню тероризму та розповсюдження зброї масового знищення: Свідоцтво про реєстрацію авторського права на твір. - № 81285 від 07.09.2018.

5. Внукова Н. М. Економічна оцінка ризику діяльності підприємств: проблеми теорії та практики : монографія / Н. М. Внукова, В. А. Смоляк – Х. : ВД «ІНЖЕК», 2006. – 184 с.

6. Звіт про проведення національної оцінки ризиків у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, та фінансуванню тероризму [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.sdfm.gov.ua/content/file/Site_docs/2016/20161125/zvit_ukr.pdf.

7. Звіт типологічного дослідження ФАТФ «Новітні ризики фінансування тероризму» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.fatf-gafi.org>

8. Звіти про діяльність Держфінмоніторингу України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.sdfm.gov.ua/articles.php?cat_id=88&lang=uk.

9. Колодізев О. М. Державна система управління фінансовою безпекою України та правові засади її функціонування / О. М. Колодізев, А. В. Середіна // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України : Збірник наукових праць / Державний вищий навчальний заклад «Українська академія банківської справи Національного банку України». – Суми, 2010. – Т. 30. – С. 383-398.

10. Міжнародні стандарти боротьби з відмиванням доходів та фінансуванням тероризму і розповсюдженням зброї масового знищення – Рекомендації FATF 2017 року (зі змінами станом на 2017 року) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.sdfm.gov.ua/articles.php?cat_id=180&lang=uk.

11. Основні завдання структурних підрозділів Держфінмоніторингу України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.sdfm.gov.ua/articles.php?cat_id=106&art_id=9471&lang=uk.

12. Положення про Державну службу фінансового моніторингу України: Постанова Кабінету Міністрів України від 25.07.2015 № 537 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/537-2015-%D0%BF>.

13. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення: Закон України від 14.10.2014 № 1702-VII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1702-18>.

14. Про затвердження Порядку надання та розгляду узагальнених матеріалів: Наказ Міністерства фінансів України, Міністерства внутрішніх справ України, Міністерства доходів і зборів України, Служби безпеки України від 02.12.2013 р. №1026/1184/739/484 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z2170-13>.

15. Про ратифікацію Конвенції Ради Європи про відмивання, пошук, арешт та конфіскацію доходів, одержаних злочинним шляхом, та про фінансування тероризму : Закон України від 17.11.2010 № 2698-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2698-17>.

16. Про реалізацію Стратегії розвитку системи запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення на період до 2020 року: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 30 серпня 2017 р. № 601-р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/601-2017-%D1%80>.

17. FATF Recommendations 2012 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.fatf-gafi.org/publications/fatfrecommendations/documents/fatf-recommendations.html>.

18. Vnukova N. International Preconditions for Development the Basics of a Concept of Risk-oriented System on Combating Money Laundering and the Financing of Terrorism and Proliferation / N. Vnukova, D. Hontar, Zh. Andriichenko

// Modern Management: Economy and Administration: Monograph. Opole: The Academy of Management and Administration in Opole, 2018. – Pp. 37–44.

Анотація

Внукова Н. М., Ачкасова С. А., Горяник О. В.

Розвиток системи забезпечення ризик-менеджменту в діяльності підрозділу фінансової розвідки

У статті обґрунтовано змістовне наповнення ризик-менеджменту. Узагальнено існуючі підходи до визначення сутності ризик-менеджменту і управління ризиками. Встановлено, що формування ефективної інституційної структури ризик-орієнтованої системи забезпечення протидії ВК/ФТРЗ шляхом удосконалення кадрового, фінансового, інформаційного, методичного забезпечення протидії ВК/ФТРЗ є основою розвитку системи ризик-менеджменту. Важливе значення, щодо забезпечення ризик-менеджменту в діяльності Держфінмоніторингу України надається саме показникам фінансового забезпечення. Побудовано економетричну модель і визначено основні її характеристики. Визначено, що найбільшого значення у розвитку системи забезпечення ризик-менеджменту в діяльності Держфінмоніторингу України займають показники співвідношення кількості інформувань про підозрілі фінансові операції банківських установ до загальної кількості СПФМ банківського сектору та співвідношення кількості інформувань про підозрілі фінансові операції небанківських установ до загальної кількості СПФМ небанківського сектору.

Ключові слова: ризик, ризик-менеджмент, підрозділ фінансової розвідки, ризик-орієнтована система.

Аннотация

Внукова Н. Н., Ачкасова С. А., Горяник О. В.

Развитие системы обеспечения риск-менеджмента в деятельности подразделения финансовой разведки

В статье обоснована содержательное наполнение риск-менеджмента. Обобщены существующие подходы к определению сущности риск-менеджмента и управления рисками. Установлено, что формирование эффективной институциональной структуры риск-ориентированной системы обеспечения противодействия ОД / ФТРО путем усовершенствования кадрового, финансового, информационного, методического обеспечения противодействия ОД / ФТРО является основой развития системы риск-менеджмента. Важное значение, в обеспечении риск-менеджмента в деятельности Госфинмониторинга Украины предоставляется именно показателям финансового обеспечения. Построена эконометрическую модель и определены основные ее характеристики. Определено, что наибольшее значение в развитии системы обеспечения риск-менеджмента в деятельности Госфинмониторинга Украины занимают показатели соотношения количества информирований о подозрительных финансовых операциях банковских учреждений к общему количеству СПФМ банковского сектора и соотношение количества информирований о подозрительных финансовых операциях небанковских учреждений к общему количеству СПФМ небанковского сектора.

Ключевые слова: риск, риск-менеджмент, подразделение финансовой разведки, риск-ориентированная система.